

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет культури і мистецтв
Кафедра культурології

Силабус

СЕМІОТИКА КУЛЬТУРИ

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	034 Культурологія
Освітньо-професійна програма	Культурологія
Форма навчання	Денна
Курс	I
Семестр	2

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол

засідання кафедри культурології

№ 5 від «24» червня 2020 р.

ЛУЦЬК – 2020

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань: 03 Гуманітарні науки Спеціальність: 034 Культурологія Освітня програма: Культурологія Освітній рівень: магістр	Нормативна
Кількість годин / кредитів 120/4		Рік навчання – 1 курс
		Семестр – 2 семестр
		Лекції – 20 год.
		Практичні (семінарські) – 16 год.
ІНДЗ: немає		Самостійна робота – 76 год.
		Консультації – 8 год.
		Форма контролю: екзамен
Мова навчання		українська

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові: **Головей Вікторія Юріївна**

Науковий ступінь: **доктор філософських наук**

Вчене звання: **професор**

Посада: **завідувач кафедри культурології, професор**

Контактна інформація: моб. тел. 095 5918009, 067 3343073, *ел.*

адреса: V_golovey@ukr.net

Дні занять: лютий-червень 2021. Розклад занять:

<https://eenu.edu.ua/uk/structure/faculties-and-institutes/fakultet-kulturi-i-mistectv-0?>

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу.

Програма навчальної дисципліни складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності “Культурологія”. Предметом вивчення є специфіка знакових систем та семантичних кодів культури. Навчальна дисципліна передбачає розгляд основних етапів становлення семіотики як універсального методу дослідження знакових систем, ознайомлення із історіографією наукових досліджень в галузі семіотики; вивчення провідних семіотичних концепцій, таких як: лінгвістична семіологія Ф. де Соссюра, семіотична теорія Ч. Морріса, семіотичного аспекту структуралістської концепції К. Леві-Строса, порівняльний аналіз східно-європейської (Ю. Лотман, Я. Мукаржовський, Б.Успенський) та західної (Р. Барт, Ж. Лакан, Ю. Крістева, У. Еко) шкіл семіотики. З'ясовується значення семіотичних методів дослідження для

культурології, етнології, культурної антропології. Вивчення дисципліни передбачає експлікацію ключових понять семіотичного дискурсу, зокрема, поняття семіосфери, знаку і символу, означуваного й означника, референція, референт та реципієнт, код і смисл. Висвітлюється специфіка семіотичних кодів риторики та ідеології, ЗМІ, семіотика архітектури, образотворчих мистецтв (зокрема, особливості семіотичних підходів до аналізу скульптури, графіки, живопису та сучасного медіамистецтва), літератури, культурні коди кіномови. Вивчення курсу передбачає використання знань, набутих із таких навчальних дисциплін як філософія, історія культури, історія та теорія образотворчого мистецтва, риторика, естетика тощо. адекватної інтерпретації та розуміння соціальних, культурних, політичних смислів сучасних медіатекстів.

2. Пререквізити. Вивчення курсу передбачає використання знань, набутих із таких навчальних дисциплін як «Філософія», «Аналітика культури», «Сучасна культура», «Сучасні арт-практики», «Риторика», «Тілесні практики в епоху нових медіа», «Естетика» тощо.

3. Постреквізити. Дисципліни, для вивчення яких потрібні знання, уміння і навички, що здобуваються в процесі вивчення цієї дисципліни: «Міжкультурна комунікація», «Практики культурної інтерпретації», «Культурна антропологія» та ін.

4. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни “Семіотика культури” є висвітлення семіотичного аспекту культури, аналіз специфіки знакових систем та семантичних кодів культури. Основними **завданнями** вивчення дисципліни “Семіотика культури” є вироблення умінь та навичок семіотичного аналізу найважливіших складових духовної культури (мови, міфу, релігії, ідеології, мистецтва, літератури), а також знакової специфіки сучасної медіакультури, зокрема, ЗМІ та повсякденності.

5. Результати навчання (компетентності).

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент набуває загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 5. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК 6. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

Фахові (спеціальні) компетентності:

ФК 1. Здатність до усвідомлення взаємозв'язку культурних текстів та контекстів.

ФК 2. Здатність до оцінювання ступеню повноти та достовірної інформації у процесі реалізації професійної діяльності.

ФК 6. Здатність критично осмислювати історичні здобутки та новітні досягнення культурології.

ФК 7. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати й моделювати культурний розвиток різних культурних регіонів, художньої та візуальної культури.

ФК 10. Здатність здійснювати експертизу культурних об'єктів та культурних процесів, їх критичний аналіз із застосуванням сучасних методів культурології.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Розуміти специфіку та особливості реалізації культурних ідей, образів, та смислів, а також критично оцінювати можливості їхньої інтерпретації для розв'язання суспільно-значимих проблем.

ПРН 2. Аналізувати текстові та візуальні джерела інформації щодо культурних явищ та процесів, верифікувати та синтезувати потрібну інформацію у відповідності до професійних задач.

ПРН 5. Організовувати та підтримувати комунікації з органами влади, науководослідними установами, інформаційно-аналітичними службами, засобами масової інформації з питань культури.

По завершенню вивчення курсу студент має

- знати провідні концепції і напрями семіотики в їх історичному становленні;
- розуміти особливості семіотичного підходу до вивчення феноменів культури;
- знати специфіку семіотики вербальних і візуальних мистецтв;
- розуміти значення семіотичних методів дослідження для культурології, естетики, лінгвістики;
- застосовувати семіотичні методи в культурологічних дослідженнях;
- розуміти семіотичні коди релігії, риторики й ідеології, архітектури, літературних текстів, образотворчого мистецтва, сучасних медіа-текстів (фотографії, кіно, реклами);
- критично аналізувати трансформації значень в сучасній медіакulturі та повсякденності, виявляючи симулятивний та маніпулятивний контент.

6. Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Семіотика як комплекс теорій знакових систем						
Тема 1. Становлення семіотики, поліваріантність семіотичних підходів.	15	2	2	10	1	ВП/3 РМГ/2

Тема 2. Експлікація загальносеміотичних понять.	17	4	2	10	1	ДС/3 ВП/2
Тема 3. Знаки і знакові системи.	15	2	2	10	1	РМГ/5
Разом за модулем 1	47	8	6	30	3	15
Змістовий модуль 2. Сучасні стратегії семіотичного дослідження культури						
Тема 4. Семіотичні коди риторики та ідеології.	13	2	2	8	1	ДБ/3 ТР/2
Тема 5. Семіотика архітектури.	13	2	2	8	1	ВП/3 РМГ/2
Тема 6. Семіотика образотворчого мистецтва.	15	2	2	10	1	ПР/5
Тема 7. Літературна семіотика та структурна лінгвістика.	15	2	2	10	1	ВП/3 РМГ/2
Тема 8. Семіотика реклами, мас-медіа і кіно.	17	4	2	10	1	ДС/3 РМГ/2
Разом за модулем 2	73	12	10	46	5	25
Види підсумкових робіт						Бали
Модульна контрольна робота 1						30
Модульна контрольна робота 2						30
Всього годин / Балів	120	20	16	76	8	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, ВП – відповіді на питання, ПР – презентація, ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

7. Завдання для самостійного опрацювання.

1. Історіографія наукових досліджень в галузі семіотики.
2. Концепція значення у феноменології Е. Гуссерля. Деконструкція смислів і значень у постмодерному дискурсі (Ж. Дерріда, Ж. Дельоз).
3. Знакові аспекти топографії людського тіла.
4. Семіотика повсякденності (побут, дозвілля, культурне довкілля, міський і сільський ландшафти).
5. Специфіка семіозису елітарної та масової культури.
6. Семіотичні коди та трансформації значень в засобах масової інформації.
7. Архітектурні утопії в культурно-історичному контексті: семіотичний аспект.
8. Аналіз знакових аспектів літературної творчості у філософії мистецтва Ж. Дельоза: парадокси логіки смислу.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента. Відвідування занять студентами є обов'язковими, допускаються пропуски занять з поважних причин (хвороба студента, сімейні обставини тощо).

Теми пропущених занять повинні бути відпрацьовані студентом самостійно і здані викладачу у вигляді індивідуальних завдань. Якщо студент має вагомі причини, що не дозволяють йому систематично відвідувати заняття, він може перейти на вільний графік з дозволу декана факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. Підготовані студентом індивідуальні завдання (*проблемні завдання, реферати, творчі роботи, есе*) мають продемонструвати поглиблене вивчення джерел, змістовність і глибину розкриття теми, творчий підхід і самостійність мислення, оригінальність висновків. За потреби студент може отримати консультацію у викладача у позааудиторний час. Студенти мають дотримуватись етичних норм академічної доброчесності та не допускати обману й академічного плагіату. Під академічним плагіатом розуміється оприлюднення (частково або повністю) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (цитування). подання робіт, які є не вашими особистими розробками, копіювання чужих ідей без відповідного цитування.

Політика щодо дедлайнів (крайній термін) та перескладання. Диференційований залік проводиться в терміни, визначені деканатом у 1-му семестрі. Студентам, що не з'явилися на диференційований залік з поважних причин дозволяється перескладання в інший термін, встановлений деканатом. Третя й остання спроба складання заліку відбувається за присутності комісії з трьох викладачів, яких визначає деканат, включаючи викладача, який викладав дисципліну.

Методи та засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль, завданням якого є перевірка студентами вивченого матеріалу, визначення ступеня його засвоєння, вироблення навчальних та дослідницьких навичок, формування вміння самостійної роботи з філософськими текстами та спроможності їх осмислення і інтерпретації; а також вироблення навичок письмової та усної самопрезентації.

Поточний контроль здійснюється за такими напрямками:

- ✓ контроль за систематичністю та активністю роботи на семінарських заняттях (усне та письмове опитування);
- ✓ контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання поза рамками аудиторних занять (індивідуальні співбесіди);
- ✓ контроль за рівнем засвоєння та творчого опрацювання у вигляді контрольних завдань;
- ✓ контроль за виконанням індивідуального навчально-дослідного завдання для самостійного опрацювання поза рамками аудиторних занять.

Модульний контроль здійснюється у формі написання контрольних робіт. На модульну контрольну роботу виносяться питання, розглянуті під час вивчення змістового модуля на лекціях, семінарах і самостійно.

**Максимальна кількість балів,
яку може отримати студент за види навчальних робіт:**

Семінарські заняття – (за роботу на одному занятті – 4 бали; у тому числі – відповідь на питання – 3 бали, доповнення – 1 бал) – 32 бали;
індивідуальне навчально-дослідне завдання – 8 балів;
модульна контрольна робота №1 – 30 балів;
модульна контрольна робота №2 – 30 балів.

Критерії оцінювання:

Семінарських занять:

- змістовність, глибина висвітлення проблеми;
- логічна послідовність викладу матеріалу;
- підкріплення викладу конкретними прикладами;
- власна точка зору на проблему;
- засвоєння категоріального апарату;
- опрацювання джерел з теми заняття;
- вміння зробити висновки, узагальнення;
- активна участь в обговоренні та дискусіях.

Самостійної та індивідуальної роботи (проблемні завдання, реферати, творчі роботи, індивідуальні науково-дослідні завдання):

- поглиблене вивчення джерел,
- опрацювання категоріального апарату;
- актуальність та складність обраної проблеми;
- змістовність, глибина розкриття теми;
- опрацювання літератури: кількісні і якісні параметри;
- творчий підхід, самостійність мислення.

Примірна тематика творчих робіт:

1. Соціокультурні передумови становлення семіотики як універсального методу дослідження знакових систем.
2. Лінгвістична семіологія Ф. Де Соссюра.
3. Семіотична концепція Ч. Моріса.
4. Семіотичний аспект структуралістської концепції К. Леві-Строса.
5. Вираження і смисл: проблема виявленості і прихованості.
6. Концепція значення у феноменології Е. Гуссерля.
7. Деконструкція смислів і значень в постмодерному дискурсі (Ж. Дерріда).
8. Поліваріантність сучасних семіотичних підходів до аналізу образотворчого мистецтва.
9. Специфіка семіозису елітарної та масової культури.
10. Знакові аспекти топографії людського тіла.
11. Семіотика повсякденності (побут, дозвілля, культурне довкілля – міській і сільській ландшафти).
12. Семіотичні коди та трансформації значень в засобах масової інформації.
13. Проблеми адекватної інтерпретації та розуміння соціальних, культурних, політичних смислів сучасних медіатекстів.
14. Семіосфера візуальних мистецтв: між знаком і образом.

15. Історична еволюція семантики архітектурних форм.
16. Проблема автентичності архітектурної форми: семіотичний аспект.
17. Аналіз знакових аспектів літературної творчості в філософії мистецтва Ж. Дельоза: парадокси логіки смислу.
18. Кіноантропологія як тип кіномови.
19. Екран як топос антропологічних стратегій: семіотичний аспект.
20. Семіотика авторського кінописьма С. Параджанова.
21. Багаторівневість семантики екранних образів у фільмах П. Грінуея.

Повне й глибоке змістовне розкриття питань по темі оцінюється 4 балами; достатній рівень розкриття – 3 балами; часткове розкриття – 2 балами; поверхнєве й неповне розкриття – 1 балом; якщо зміст теми зовсім не розкрито – 0 балів.

Заохочувальні бали за наукову роботу:

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі – роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій, були учасниками олімпіад, конкурсів тощо можуть нараховуватися додаткові бали: до 10 балів. Участь у роботі наукової конференції – до 5 балів (за отримане призове місце – 10 балів); участь у Всеукраїнській студентській олімпіаді – 5 балів (за отримане призове місце – 10 балів); наукова публікація: тези – 5 балів, стаття – до 10 балів.

V. Підсумковий контроль

Формою підсумкового семестрового контролю є екзамен. Метою екзамену є контроль сформованості професійних компетентностей, необхідних для виконання професійних обов'язків. Якщо сума балів за поточні оцінки, презентації та власний проєкт становить не менше 75 балів, то за згодою студента вона може зарахуватися як підсумкова оцінка з дисципліни. У протилежному випадку, або за бажанням підвищити рейтинг, студент складає екзамен. При цьому бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються. Екзамен складається в усній формі. Студенти в довільному порядку отримують екзаменаційний білет, у якому сформульовано 2 питання і дають відповіді на питання білету. Повна відповідь на одне питання білету оцінюється максимально в 30 балів.

Критерії оцінювання відповіді на питання екзаменаційного білету:

- Повна правильна відповідь – 27-30 балів;
- Неповна правильна відповідь – 22-26 балів;
- Відповідь частково правильна – 18-21 балів;
- Відповідь зі значними похибками – 11-17 балів;
- Відповідь неправильна – 1-10 балів;
- Відповідь відсутня – 0 балів.

Отримані бали за відповіді на питання екзаменаційного білету (макс. 60 балів) додаються до балів, отриманих упродовж поточного семестрового навчання (макс. 40 балів), і так формується підсумкова оцінка з предмету (макс. 100 балів).

Перелік питань до екзамену

1. Предмет семіотики як наукової дисципліни.
2. Семіотика як універсальний метод гуманітарних досліджень.
3. Основні напрямки наукових досліджень в галузі семіотики.
4. Лінгвістична семіологія Ф. Де Соссюра.
5. Семіотична концепція Ч. Моріса.
6. Семіотичний аспект структуралістської концепції К. Леві-Строса.
7. Літературна семіотика Р. Барта.
8. Семіотична теорія У. Еко.
9. Значення семіотичних методів дослідження для етнології, антропології, культурології.
10. Поліваріантність сучасних семіотичних підходів.
11. Поняття семіосфери.
12. Поняття “знак”. Класифікація знаків.
13. Знак і символ: спільне і відмінне.
14. Означуване й означник.
15. Комунікативна модель.
16. Структура референції. Референт та реципієнт.
17. Інформація і повідомлення.
18. Код і смисл.
19. Поняття “значення”. Відмінності між смислом і значенням.
20. Структура значення. Предметне, смислове і експресивне значення знаків.
21. Денотація і конотація.
22. Типи відносин між знаком і означуванним.
23. “Відкритість” і “закритість” смислу, виявленість і прихованість.
24. Смислопороджуючі структури.
25. Символи в системі культури.
26. Багатозначність смислу. Смислові коди та їх модифікації.
27. Вираження і смисл.
28. Деконструкція смислів і значень в постмодерному дискурсі (Ж. Дерріда).
29. Синтактика, семантика і прагматика.
30. Знакова комунікація.
31. Проблема типології знаків і знакових систем.
32. Семіотичні коди риторики та ідеології.
33. Знак в архітектурі.
34. Історична еволюція семантики архітектурних форм.
35. Архітектурні коди та їх класифікація.
36. Проблема автентичності архітектурної форми.
37. Принципи семіотичного дослідження літературного тексту.
38. Смислові коди і рівні значень літературних текстів.
39. Поняття “структури”. Художній твір як структура.
40. Особливості семіотики образотворчих мистецтв.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Методичне забезпечення

1. Головей В. Ю. Семіотика культури: Робоча навч. прогр. із метод. рекомендаціями / В. Ю. Головей. – Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2017. – 24 с.
2. Ділі Дж. Основи семіотики /Дж. Ділі. – Львів : Європейський діалог, 2000. – 232 с.
3. Павлюк Л. Знак, символ, міф у масовій комунікації : Посібник / Л. Павлюк. – Львів : ПАІС, 2006. – 120 с.

Основна література:

1. Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика / Р. Барт. – М., 1989. – С. 246-252, 424-461, 558-566.
2. Барт Р. Camera lucida. Комментарий к фотографии / Р. Барт. – М., 1997. – С. 34-72.
3. Бланшо М. Пространство литературы / М. Бланшо. – М., 2002. – С. 195-210.
4. Бодріяр Ж. Символічний обмін і смерть. – Л., 2004. – С. 42–76.
5. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція. – К.: Основи, 2004. – 230 с. (Розділ 1. Прецесія симулякрів).
6. Гадамер Г.-Г. Актуальність прекрасного // Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика. К.,2001. – С. 78-86.
7. Головей В.Ю. Семіотика візуальних мистецтв: проблема знаково-символічної репрезентації / В. Ю. Головей // Науковий вісник Волинського національного ун-ту імені Лесі Українки. Філософські науки. – 2016. – № 5. – С. 230-234.
8. Головей В. Ю. Міф та міфологічні нарації в сучасній медіакulturі: семіотичний аспект / В. Ю. Головей // Науковий вісник Східноєвропейського національного ун-ту імені Лесі Українки. Філософські науки. – 2018. – № 10 (383). – С. 23-28.

9. Головей В. Ю. Поняття символу в контексті європейської філософсько-естетичної традиції. // Актуальні проблеми філософії та соціології. – 2015. – Вип. 4. – С. 40–44.
10. Грабович Г. Тексти і маски / Г. Грабович. – К., 2005. С. 277-298.
11. Делез Ж. Кино / Жиль Делез. – М., 2006. – С. 12–54.
12. Делез Ж. Марсель Пруст и знаки / Жиль Делез. – СПб., 1999. 146 с. 232 с.
13. Деррида Ж. Голос и феномен / Жак Деррида. СПб., 1999. С. 12-15, 29-46.
14. Деррида Ж. Письмо та відмінність. – К.: Основи, 2004. – 602 с. (читати розділи I і X.).
15. Ділі Дж. Основи семиотики / Дж. Ділі. – Львів, 2000.
16. Зонтаг С. Про фотографію / С. Зонтаг. – К., 2002. – 189 с.
17. Кандинский В. О точке и линии на плоскости / В. Кандинский. – М., 2006. – 120 с.
18. Канке В.А. Семиотическая философия / В.А. Канке. – М., 2007. – С. 43-70.
19. Конев В., Лехциер В. Знак: игра и сущность / В. Конев, В. Лехциер. – Самара, 2002. – С. 37-92.
20. Кредин Н. Невербальная семиотика / Н. Кредин. – М., 2004. – 186 с.
21. Лотман Ю.М. Семиосфера // Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров – М., 1996. – С. 163-205.
22. Лотман Ю.М. Семиотика кино и проблемы киноэстетики / Ю.М. Лотман. – Таллин, 1973. – 168 с.
23. Моррис Ч. Основание теории знаков / Ч. Моррис; [пер. с англ. Ю. С. Степанов] // Семиотика. Сборник переводов. – М., 1982. – С. 43–75.
24. Мукаржовский Я. Искусство как семиотический факт // Я. Мукаржовский. Исследования по эстетике и теории искусства. – М., 1994. – С. 190-198.
25. Павлюк Л. Знак, символ, міф у масрвій комунікації / Л. Павлюк. – Львів, 2006. – 120 с.
26. Петрушенко В.Л. Ностальгия по абсолютному / В.Л. Петрушенко – К., 1995. – С. 8-53.
27. Пирс Ч.С. Как сделать наши идеи ясными // Вопросы философии. — 1996. — № 12.
28. Пирс Ч. Общая теория знаков / Чарльз Пирс. СПб.: Алетеия, 2000. 352 с.
29. Розин В.М. Семиотические исследования / В.М. Розин. М., 2001. С. 12-37.
30. Семиотика: антология переводов. М., 1983. 164 с.
31. Семиотика и искусствоведение. – М., 1972. – 128 с.
32. Семиотика и художественное творчество. – М., 1997. – 146 с.
33. Силичев Д.А. Семиотика и искусство: анализ западных концепций / Д.А. Силичев. – М., 1991. – 64 с.
34. Соссюр Ф. Курс загальної лінгвістики / Ф. де Соссюр. – К., 1998. – 228 с.
35. Столяр А. Д. Происхождение изобразительного искусства / А. Д. Столяр. – М., 1985. – 208 с.
36. Тодоров Ц. Теории символа / Ц. Тодоров. – М., 1999. – С. 3-52, 307-314.
37. Успенский Б.А. Избранные труды. Том 1. Семиотика истории. Семиотика культуры. — М., 1994. – С. 22-81.
38. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию / У. Эко. –

- СПб., 1998. – 432 с.
39. Berger A. Signs in Contemporary Culture: An Introduction to Semiotics. – Sheffield Publishing Company, 2009. – 126 p.
40. Semiotics: An Introductory Anthology. – London: Hutchinson, 2006. – 184 p.

Додаткова література:

1. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие / Р. Арнхейм. – М., 1974. – 208 с.
2. Бове К.Л., Аренс У.Ф. Современная реклама / К.Л. Бове, У.Ф. Аренс. – М., 1995. – 122 с.
3. Габичевский А. Архитектура. Пространство и масса в архитектуре // Морфология искусства / А. Габичевский. – М., 2002. – С. 396-401, 430-446.
4. Горбачева Л.М. Костюм XX века: От Поля Пуаре до Эммануэля Унгаро / Л.М. Горбачева. – М., 1996. – 114 с.
5. Иллюстрированная энциклопедия моды. – М., 1986. – С. 30-78.
6. Молчанов В.И. Одиночество сознания и коммуникативность знака // Логос. – 1997. – № 9. – С. 21-27.
7. Структурализм: "за" и "против". – М., 1975. – 202 с.
8. Юрчак А. По следам женского образа / А. Юрчак // Женщина и визуальные знаки. – М., 2010. – С. 28-33.

Интернет-ресурси:

Международный журнал исследований культуры / International Journal of Cultural Research. – [Электронный ресурс] – Режим доступа : www.culturalresearch.ru

<https://theoryandpractice.ru/posts/5216-что-такое-semiotika-ili-kak-obyasnit-pornografiyu-nauchnym-yazykom>

www.for-ua.com

www.mediaphilosophy.ru;

logos@orc.ru; www.philosophy.ru;

www.ji-magazin.lviv.ua.